

Panova píšťala/Panova flauta - *syrinx*; starogrécky *hudobný nástroj* v tvare *flauty* alebo súboru píšťal rôznej dĺžky, na ktorú hrával *Pan*; pozri *grécke hudobné nástroje, dychové nástroje*

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B0

panovník - pozri *faraón, mínoas, ensi; falc, hrad, zámok, palác, kaplnka poschodová; Caesar, cézar, cár, cisár, kráľ, augustus, Karol; korunovačný obrad*

panská tribúna - pozri *empora*

panslovanské farby - súzvuk bielej, modrej a červenej farby prijatý slovanskými národmi (pozri *Slovania*) východnej, strednej a južnej Európy, najmä tými, ktoré boli v područí Rakúsko-Uhorska ale aj Turecka, ako symbol národného sebaurčenia a súčasne jednoty všetkých slovanských národov (panslovanské hnutie /panslavizmus z poč. 19.st.); historickým zdrojom farieb sú holandské farby červená, biela a modrá, ktoré prevzal Peter Veľký počas svojho pobytu v Holandsku v inom poradí (biela, modrá, červená) pre *zástavu* svojho obchodného loďstva; menšími slovanskými národmi boli tieto farby prevzaté v 1.pol.19.st. z Ruska pod vplyvom rusofilského hnutia a tiež pod vplyvom Veľkej francúzskej revolúcie a jej trojfarebnej republikánskej *trikolóry*; istý význam mala aj domáca výtvarná tradícia farieb v ľudovom umení; prijatý trojzvuk farieb bol slovanskými národmi obmieňaný radením (Slováci, Srbi, Čiernohorci, Chorváti, Slovinci), prípadne bola modrá farba nahradená inou (Bulhari ju nahradili zelenou, ktorú chápali ako *farbu slobody*), alebo bola celkom vynechaná (Poliaci; Česi až do 1918, keď bola modrá farba začlenená do zástavy ako klin); porovnaj *panafrické farby, panarabské farby*; pozri *farebná symbolika*

panstvo svetské - svetské panstvo

Pantagruel - pozri *Gargantua a Pantagruel*

Pantaleon/Pantalon - v preklade: všesúcitný; *kresťanský svätec* jeden z *štrnástich pomocníkov v núdzi*; jeho *atribútom*: klnce alebo ruky pribité k hlave; mučeník zo 4.st., lekár z Nikomedie; po dlhých mukách priviazaný k *olive* a potom sťatý; zobrazovaný v dlhom plášti, priviazaný k olive, ruky má zvyčajne pribité k hlave klnkami; *patrón* lekárov, vzývaný aj pri bolesti hlavy (porovnaj *Dionysios/Diviš*) a suchotinách; niekedy drží ampulku; pozri *lekári, Svätí Unmercenaries*

-jeho otec bol *pohan* a matka Eubula bola kresťanka a vychovávala ho v kresťanskej viere; neskôr upadol do pohanstva, kým ho spolukresťan Hermolaos neprivedol späť k cirkvi; v tom čase už bol úspešným lekárom a medzi jeho pacientov patril aj cisár Galerius; keď sa r. 303 za cisára Diokleciána rozšírilo prenasledovanie kresťanov, kolegovia ho udali ako kresťana; po uväznení ho rôzne mučili a nakoniec sťali; na Východe je uctievaný ako mučeník, divotvorca a svätec, ktorý sa staral o chorých aj bez zaplattenia; na Západe (Nemecko, Holandsko) pokladaný za *jedného zo štrnástich pomocníkov v núdzi*

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Pantaleon (Norimberská kronika, 1493)

P. Veronese: Obrátenie sv. Pantaleóna (16.st.)

Autor neuvedený: Sv. Pantaleon (detail mozaiky v kostole sv. Pantaleona, Lombardia, 20.st.)

Pantalone - postava z commedie dell'arte, bohatý kupec; v inej verzii otec *Kolombíny*

pantalóny - *nohavice* z čias francúzskeho cisárstva (do 1814), *romantizmu*, *biedermeieru*; nosené mešťanmi, dlhé, priliehavého tvaru, zasunované do čižiem alebo s nízkymi topánkami, svetlej farby kontrastujúcej s tmavým *frakovým kabátom*; tvarom pripomínali šponovky, vpredu nad topánkou oblúkovito vystrihnuté, aby sa neriasili, textilný materiál podsunutý pod pätou je udržiaval bezchybne vypnuté; (?) inšpirované španielskymi nohavicami (špan. pantalones – „nohavice“); pozri *móda*

Pantanasa - gréc. – „Kráľovná kráľovien“; prídomok *Márie*

Matka Božia Pantanasa alebo Mária Anjelská s archanjelom Michaelom a Gabrielom, dvanástimi apoštolmi a vybranými svätými severného Grécka (ikona, 1600)

Pantenon - okrúhla, kupolová stavba v *Ríme* z čias cisára Hadriána; pri stavbe jeho kopule použité ako murivo: *emplekton*

panteizmus - úplné stotožnenie sa Boha so svetom (Boh je vo všetkom)

panteón/pantheon - gréc. – „všetkých bohov“

1.v sídlo, spoločenstvo všetkých bohov jednotlivej civilizácie (pozri *mytológia*); od toho adjektívum panteistický

2.v *antike* kruhový *chrám* zasvätený všetkým bohom

3.neskoršie budova určená na pochovávanie významných príslušníkov národa (napr. Panteón v Ríme z 27pr.Kr. obnovený Hadriánom v rokoch 115-125, s polomerom kupole 43,6m; s pozostatkami renesančného maliara *Raffaella*); pozri *monumentálne umenie*; klenba *lahvová*

G. P. Pannini: Interiér rímskeho Pantheonu (18.st.)

G. P. Pannini: Pantheón a ďalšie monumentálne diela (1735)

Panny múdre a nerozumné -

panta rhei - gréc. πάντα ῥεῖ/pánta rei – „všetko plynie“; Platónova skrátaná interpretácia tvrdenia antického filozofa *Herakleita z Pontu* (†315 pr.Kr.) , že „zostupujeme i nezostupujeme do tých istých riek, sme to my i nie sme to my, lebo sa nedá dva razy vstúpiť do tej istej rieky“; *Platón* to chápe tak, že všetko sa neustále mení, a preto neexistuje bytie v pravom zmysle slova; pozri *grécke slová a frázy*

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Panta_rhei_\(fr%C3%A1za\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Panta_rhei_(fr%C3%A1za))

https://de.wikipedia.org/wiki/Panta_rhei

panter - lat. *Panthera pardus*; český výraz pre *leoparda*; v češtine ako živočíšny druh sa heslo panter môže čiastočne alebo celkom prekrývať názvami *leopard*, *levhart*, *pardál*

www: Plínius st. hovorí v „Natural History“ (1.st.), že pantery sú svetlé, ale majú malé škvrny ako oči; ich nádherná vôňa priťahuje všetky štvornohé zvieratá, ale barbarstvo v ich hlavách tieto stvorenia odstrašuje; preto, aby sa chytil korisť, panter skrýva svoju hlavu a priťahuje ich svojou sladkou vôňou na dosah svojich pazúrov; niektorí ľudia hovoria, že panter má na ramene znamenie, ktoré sa ponáša na kosáčik mesiaca; najčastejšie sa objavuje v Afrike a Sýrii

-podľa *Izidora zo Sevilly* (Etymológia, 7.st.) meno panther je odvodené z gréckeho slova pre pan – „všetky“, pretože je priateľom všetkých šeliem okrem draka; pardál je potomkom leva a leoparda; panter má škvrnitú srst', má rád krv a je veľmi rýchly; svoju korisť zabíja jedným skokom; krížením *pantera* a *leva* je degenerované potomstvo *leopard*

- panter je jemné zviera; jeho nepriateľom je iba drak; je to krásne, viacfarebné zviera; jeho srst' je posiat bielymi alebo čiernymi škvrnami; po jedle ide do jaskyne a spí po dobu troch dní; keď sa prebudí, vydáva hlasný rev, pri z jeho úst vyjde sladká vôňa; každé zviera, ktoré ju zacíti, ide za ním; iba drak zostáva naďalej v diere; samica *pantera* rodí iba raz, lebo mláďa ju pri pôrode pazúrmí zraní tak, že už nemôže otehotnieť; panter predstavuje Krista, ktorý pritiahol k sebe celé ľudstvo; drak predstavuje diabla, ktorý sa obával Krista a ukryl sa pred ním; veľá farby *pantera*

symbolizuje mnoho kvalít Krista; nasýtený panter predstavuje smrť Krista v hrobe; nasýtený panter je Kristus nasýtený výsmechom a zneužívaním Židov; panter spiaci tri dni v jaskyni predstavuje zostup Krista do hrobu; po troch dňoch Kristus opustil hrob a zareval svoje víťazstvo nad smrťou; sladký dych pantera, ktorý pritiahol všetky zvieratá k nemu je symbolom Kristovho slova, z ktorého čerpajú všetci, židia aj pohania

<http://bestiary.ca/manuscripts/manugallery1085.htm>

<http://bestiary.ca/beasts/beastgallery116.htm#>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Catégorie:Panthera>

panthenon - panteon

panto - v zloženinách prvá časť s významom všetko; porovnaj *pan-*

pantograf - pomôcka na zväčšovanie alebo zmenšovanie obrázkov; pozri *prenos kresby, patrica, zväčšovací prístroj*

Baleka: vo výtvarnom umení nástroj zostrojený zo štyroch ramien s vodidlom a kreslaciim hrotom, umožňujúci plošné prenášanie obrysovej kresby v tej istej veľkosti, prípadne zmenšenej alebo zväčšenej; pantograf známy od 17.storočia, prvý raz popísaný 1635; používaný predovšetkým na *kopírovanie* a prípravu miniatúrnych podobizní, zmenšovaných z veľkých kresieb alebo obrazov; okrem pantografov prenášajúcich plošnú kresbu, skonštruované veľké pantografy voľne zavesené v priestore, slúžiace v sochárstve ako kopírovacie stroje (porovnaj *bodovací strojček*)

Pantokrator - Kristus Pantokrator

pantomíma - druh dramatického umenia, ktorého základným výrazovým prostriedkom je pohyb ľudského tela, ktorý nahrádza slovo; pôvod pantomímy v najstarších divadelných prejavoch; rozšírená v starovekom Grécku, Ríme (pozri *Koloseum*), v stredoveku; mala svoje miesto aj v tal. *commedii dell'arte*; na poč.19.st. vo francúzskych bulvárnych divadlách (najvýraznejší predstaviteľ J.-B.G.Deburau); po 1945 nový rozvoj pantomímy vo Francúzsku, vypracovaný nový pohybový systém (E.Decroux); súčasná pantomíma nadväzuje na európske aj orientálne tradície (pozri napr. *bharatanátjan*), na moderný výrazový tanec, na grotesku z éry nemého filmu a usiluje sa vytvoriť špecifickú scénickú formu; pozri *mím, bajadéra, Polymnia, ca-tü*

pantomíma baletná - baletná pantomíma

pantomíma indická - pozri *kathakali*

Panutius - kresťanský svätec, biskup z Téb, ktorý v *púšti* našiel pustovníka *Onufria* a pochoval ho

panvica - český výraz pánev; pozri *nádoby*

[http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1nev_\(n%C3%A1dob%C3%AD\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1nev_(n%C3%A1dob%C3%AD))

[http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_\(%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_(%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4))

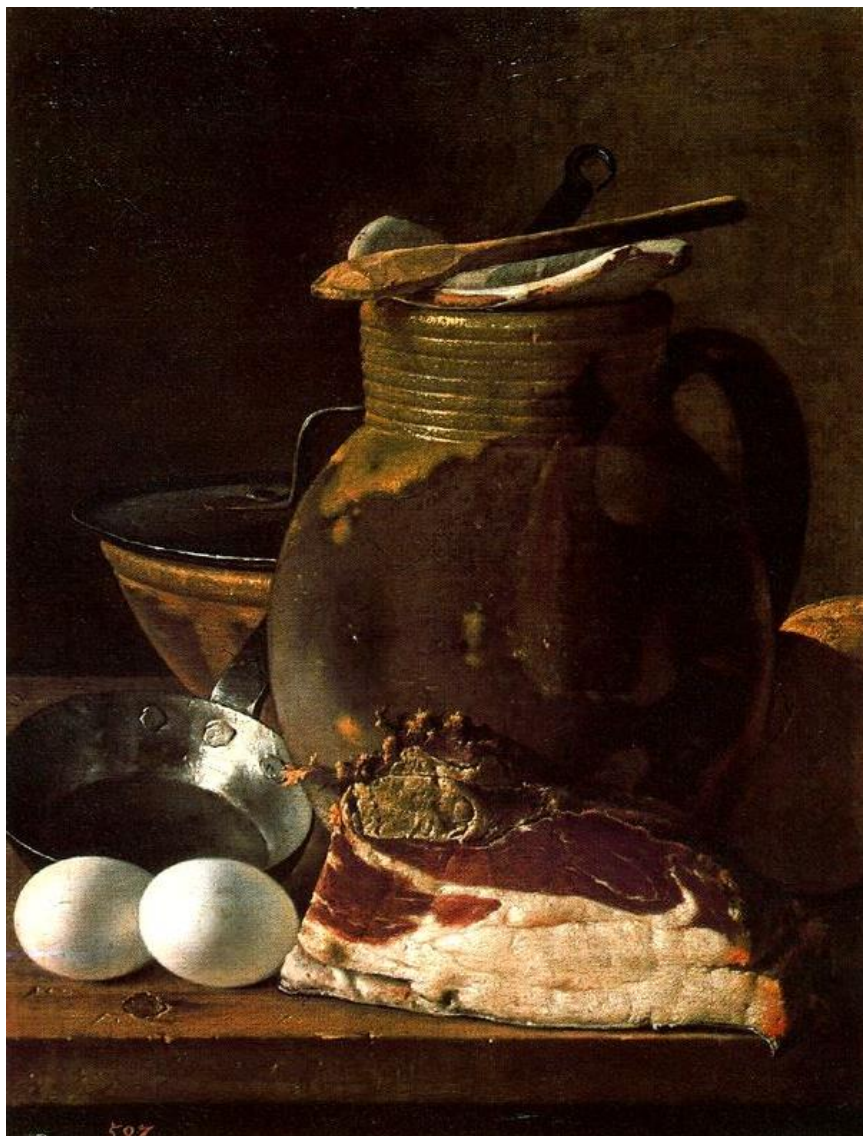
https://www.google.sk/search?q=Frying+pan+in+art&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiFyL2VnMjKAhVCDywKHbHVBkQsAQIKg#tbm=isch&tbs=rimg%3ACVVutuYlWISbIjibfKWkxHveuyz4dCieCrNkp9dfjQthgtKPbwocZgUFxaN7hlLq26en4UEC9Y4P7SqkyTHxz40t7ioSCZt8paTEe967ER6FGgFTzUiJkHJLPh0Ih4Ks2QRm48UswF9K9kqEgmn11-NC2GC0hHXaLrrfA2KeyoSCY9vChxmBQXFERfMesjREIJTKhIJo3uGUurbp6cRnofvKAG41-YqEgnhQQL1jg_1tKhEDGbt32mY6tSoSCaTJMfHPjS3uETpUynwgiNql&q=Frying%20pan%20in%20art

Bronzová panvica (dekoratívny reverz, kykladská kultúra, 2800-2300pr.Kr.)

Bronzová panvica (kykladská kultúra, 2800-2300pr.Kr.)

L. E. Melendez: Slanina a vajcia (bodegón, 18.st.)

panychida - nočná slávnosť *eleusinských mystérií* spojená s tancom a spevom, konaná k pocte *bohov podsvetia*; pozri *grécka antická kultúra*

Paolo - Giovanni di Paolo

Paolo da San Leocadio - (†1520); tiež Paolo da Reggio; taliansky renesančný maliar z Reggio Emilia, ktorý bol väčšinou aktívny v Španielsku

https://en.wikipedia.org/wiki/Paolo_da_San_Leocadio

<https://www.google.sk/search?q=Paolo+da+San+Leocadio&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiVs6DMkNHLAhVIDJoKHZm1D58QsAQIGw>

Paolo da San Leocadio: Stretnutie Joachima a Anny v blízkosti Zlatej brány (zač. 16.st.)

papagáj - český výraz *papoušek*

Baleka: v kresťanskom umení jeden z *mariánskych symbolov*; vták hovoriaci Ave, ktorý svojím významom odkazuje ku kresťanskej predstave *raja* (obrátené čítanie slova > eva); je tiež spätý s predstavou, že jeho zelené perie nikdy nezmokne; pre význam *raja* je osobitne dôležitým symbolom, zdôrazneným aj tzv. *papagájčou komorou* vo *Vatikáne*

Heinz-Mohr: dvojaký *mariánsky symbol*: 1.podľa Konráda z Würzburgu zelené perie papagája nezmokne rovnako ako rastlinná zeleň, ale ostáva suché, a preto je symbolom Panny Márie nepoškvrnenej dedičným hriechom

2.dokáže vysloviť Ave (na vyobrazeniach raja poukazuje na Evu; obrátené pozdravenie Márie, nakoľko Eva je protiobrazom (pozri *antitéza*) Márie a v jej osobe sa Eve dostane rozhrčenia

Biedermann: importovaný vták z Indie, v *antike* cenený pre svoju schopnosť napodobňovať ľudskú reč; grécky básnik Kallimachos (300-240 pr.Kr.) ho užíval ako symbol tárajúceho rečníka; podľa ranokresťanského spisu *Physiologus* rozpráva papagáj ako človek (autor tu nadväzuje na učenie sv. Bazília: "nasleduj aj ty, človeče, hlas apoštolov, ktorí kážu o bohu, a káž aj ty..."); zobák papagája používaný ako *amulet* proti horúčke a démonom; v stredovekých *bestiároch* sa opisuje ako tvrdohlavý živočích; Konrád z Würzburgu tvrdil, že perie papagája nepremočí dážď, a preto je symbolom Panny Márie nepoškvrnenej dedičným hriechom; na obrazoch sa zjavuje na základe predpokladu, že sa naučil vyslovovať meno Evy; obrátenou podobou jej mena (ave) zdravil archanjel Gabriel Máriu, vidiac v nej paralelu s pramatkou Evou, ešte nezatŕaženou dedičným hriechom; v Číne papagáj z juhu symbolom utáraney, ale dobromyselnej *prostitútky*, s perlou v zobáku symbolom láskavej bohyně Kuan-jin; v kresťanskej alegórii pozri *Patientia/Trpezlivosť* (*Cnosti a Nerestí*); pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; vták; zvierat*

Eberhard: papagáj pochádza z južnej časti Číny, v celej krajine musel byť známy už v dobách pred *Kristom* (pozri *rok nula*), pretože jeden starý text sa zmieňuje o hovoriacom papagájovi; často je zobrazovaný s perlou v zobáku ako sprievodca bohyně Kuan-jin (pozri *čínski bohovia*); papagáj môže tiež predstavovať „mladé dievča“, takže sa môže povedať „papagáj pozýva na čaj“ a myslieť tým ľahké dievča alebo dievča z baru

Frotscher: papagáj je symbolom napodobňovania a hlúpeho opakovania

Becker: papagáj je *jazdeckým zvierat'om* indického boha lásky *Kámy*; pozri *láska*

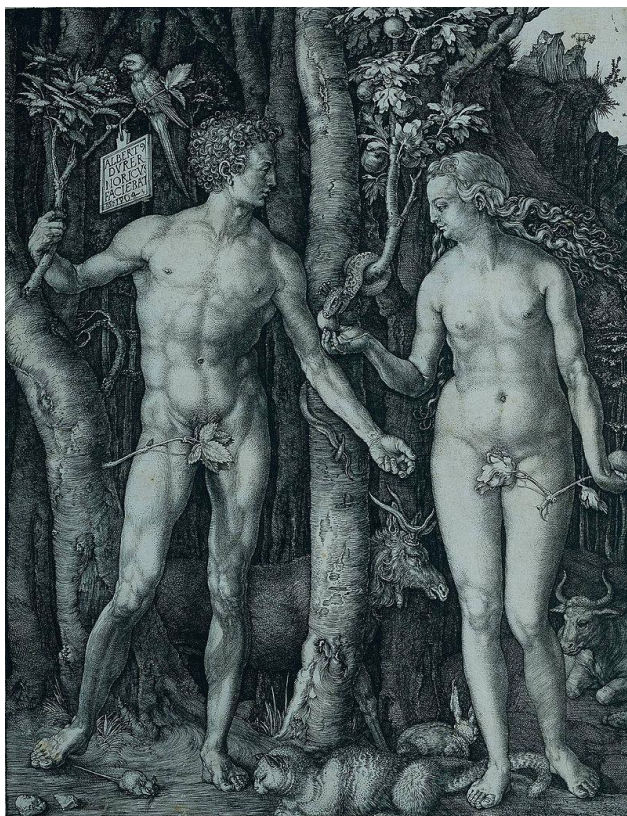
-podľa stredovekých *bestiárov* je papagáj vták, ktorého možno v mladom veku naučiť ľudskej reči; starého tiež možno naučiť, ale treba ho biť po hlave železnou tyčou

<http://bestiary.ca/beasts/beast235.htm>

<http://bestiary.ca/beasts/beastgallery235.htm>

Papagáj (iluminácia zo stredovekého bestiára)

A. Dürer: Adam a Eva (medirytina, 1504)

J. D. de Heem: Bohato prestretý stôl s papagájom (1650)

C. de Heem: Zátišie (1600)

M. D'Hondecoeter: Zverinec (1690)

J. Cossiers: Muž so zeleným papagájom (17.st.)

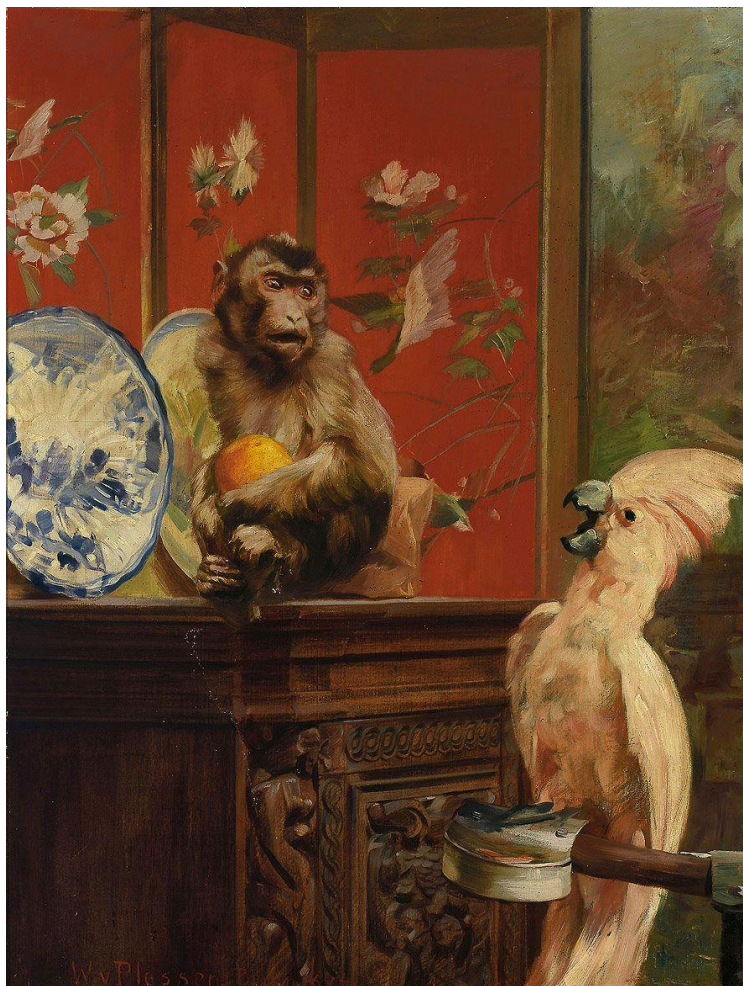
Flámska škola: Zuzana a starci (17.st.)

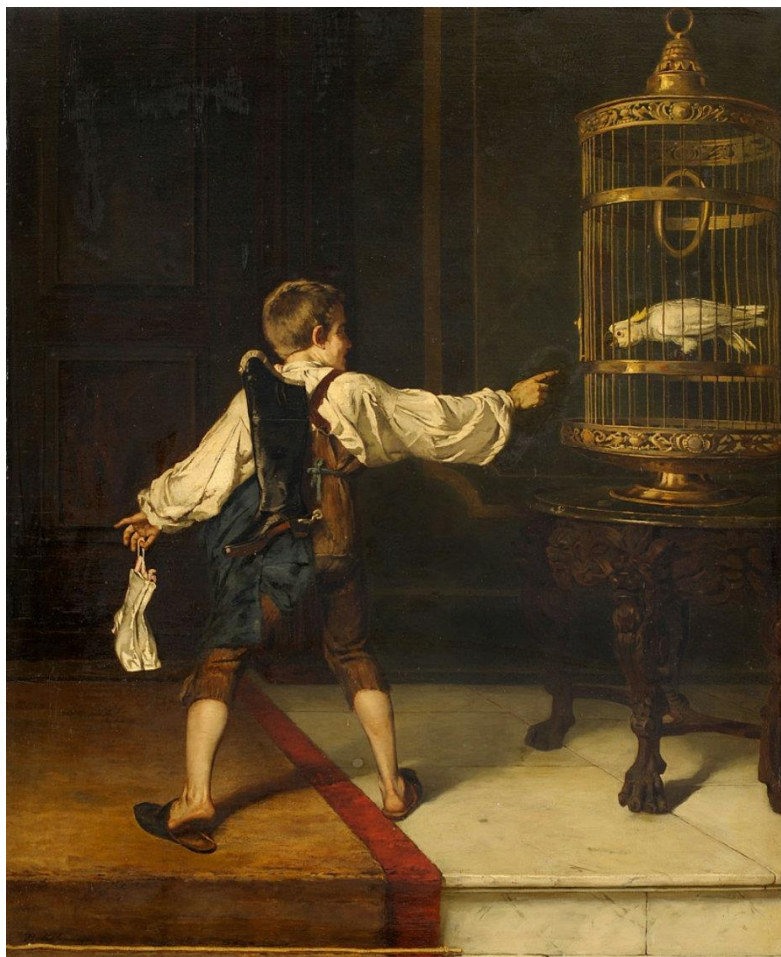
Alice Schill: Dievča s papagájom (akvarel na slonovine)

G. B. Tiepolo: Dievča s papagájom (18.st.)

W. von Plessen: Opica a kakadu v salóne (1894)

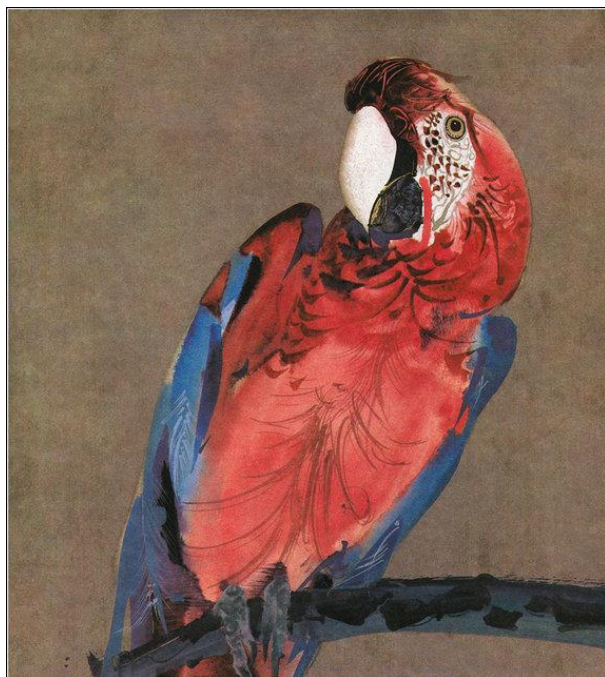
Ch. L. Bokelmann: Najlepší priatelia (19.st.)

C. Reichert: Mačky a kakadu (19.st.)

C. Reichert: Psi a kakadu (19.st.)

M. Hanák: Ilustrácia

tzv. papagájčia komora - **komora vo Vatikáne, do ktorej ukladani zosnulí pápeži; pomenovanie vychádza zo symboliky papagája > raj**

papagájčie umenie - označenie pre japonskú maľbu *jamato-e* v období, keď používala jemné línie a *pestrú farebnosť*

Paparuda - rumunská bohyňa dažďa, variant bulharskej *Peperudy* a srbskej *Dodoly*; paparuda je tiež rituál na privolanie dažďa počas veľkého sucha, rovnako ako meno účastníkov tohto rituálu; počas obradu dievčatá v sukni z vínnej revy a tenkých konárov tancujú v uliciach dediny, zastavujú sa pri každom dome a majitelia lejú na nich vodu; pozri *slovanská mytológia, bohovia dažďa, Jarilo, German*

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%B0>

paperback - lacné prevedenie mäkkej väzby knihy zvyčajne menšieho formátu; pozri *kníhviazačstvo*

papercutting - angl. výraz pre techniku rezaného papiera; pozri *rezanie papiera*

pápež - lat. papa; z gréč. *πάππας* /pappas; prvý biskup a nasledovník *apoštola Petra* (preto obdobne ako Peter pápežským odznakom je *kľúč*: dva prekrížené kľúče, nosené napr. na *tiare*, kľúč symbol *moci nad cirkvou*); autoritu odvodzuje z *Kristovej vôle*; titulárny biskup rímskej diecézy, kontroluje dianie v cirkvi; sídlo vo Vatikáne

Nový čas: podľa starej tradície dostanú zamestnanci Vatikánu pri pápežovej smrti obyčajne dvojnásobnú výšku svojho platu; tento zvyk sa už zaviedol pred stáročiami, aby sa tak zabránilo plieneniu a krádežiam z pápežských komnát, vyplýva to zo spisov Svätej stolice; z rovnakých príčin je lámaný *rybársky prsteň*, aby sa do menovania nového pápeža predišlo zneužitiu jeho moci vydávaním pápežských nariadení

-v súvislosti s heslom *Sic transit gloria mundi* („Tak končí svetská sláva“): pravdepodobne ide o upravenú frázu z diela nemeckého filozofa a mystika Tomáša Kempenského (†1471) „*De Imitatione Christi*“: „*O quam cito transit gloria mundi*“ (Ó, ako rýchlo sa svetská sláva mína); fráza bola používaná počas ceremónie pápežskej korunovácie v rokoch 1409-1963 (prvý krát pri korunovácii pápeža Alexandra V.); sprievod novozvoleného pápeža počas procesie z baziliky Sv. Petra tri krát zastavil, pričom pri každej zastávke pápežský ceremoniálny majster padol pred pápežom na kolená, držiac tlejúci balík ľanového súkna; až súkno zhorelo, majster vyriekol slová: „*Pater Sancte, sic transit gloria mundi!*“ (Svätý Otec, tak pomíne sláva sveta) ako symbolické varovanie pred materializmom a márnosťou

pozri *pontifikát, pontifikál/ liber pontificalis; konkláve, pallium, tiara, camauro, rybársky prsteň, bula, zlatá ruža, cancellaresca, kuriála, nápisová pečať, agnusek; štvorec položený na základne, papagáj; Sixtínska kaplnka; traja králi; kruciata, rímska jazda; ; Anastasius I., Augustín, Kliment, Gregor Veľký; insígnie cirkevné; bula; protestantizmus; Cluny; breve; corpus Christi; opát, prelát, biskup, kardinál; interdikt, svätenie/žehnanie; Švajčiarska garda; Kristus poveruje Petra/Odovzdanie kľúčov Petrovi, Rozlomenie šiestej pečate, Rozviazanie štyroch anjelov, Zatrúbenie šiestej poľnice, Veľká neviestka babylonská, Silný anjel o pádu Babylonu; apoštolská stolica, Akty apoštolskej stolice/AAS; pápežstvo, antiklerikalizmus*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Apo%C5%A1tolsk%C3%BD_pal%C3%A1c
<https://en.wikipedia.org/wiki/Pope>

J. a H. van Eyck: Apoštoli, pápeži a biskupi (detail stredného panelu Klaňanie Baránkovi, 1432)

Pápež Alexander VI. ako satan (dobový francúzsky satirický drevoryt, 1500)

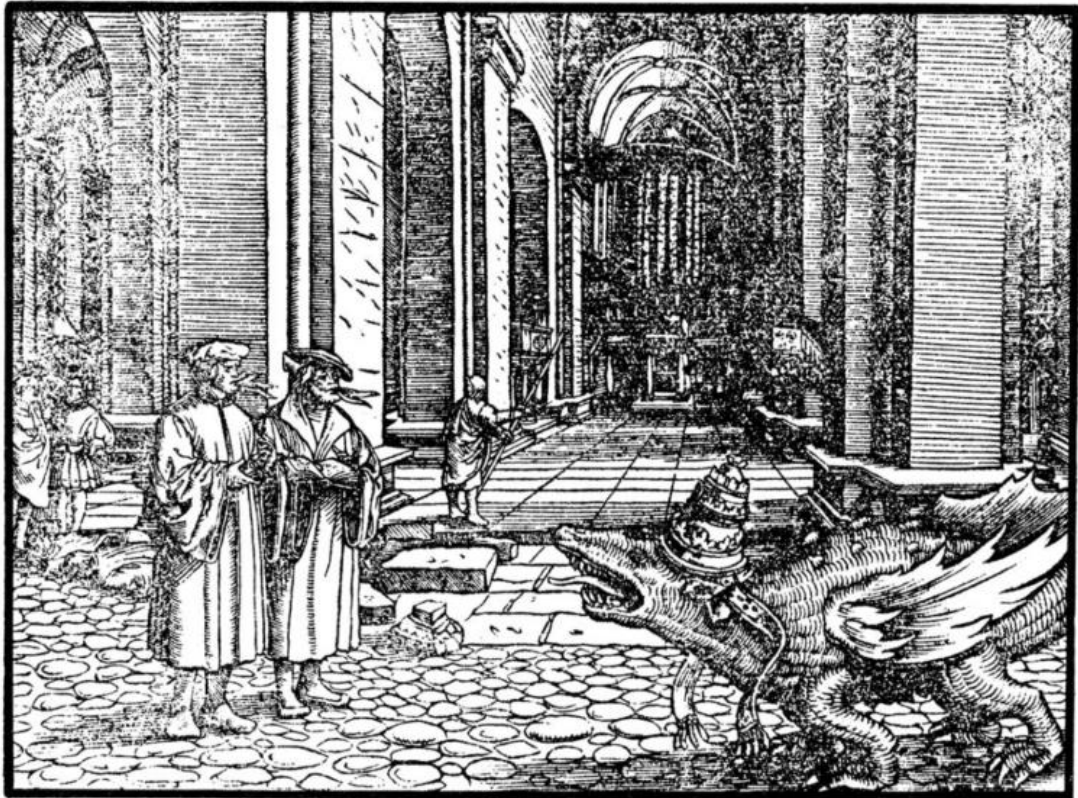
L. Cranach st.: Rímsky pápež ako osol (drevoryt, 1557)

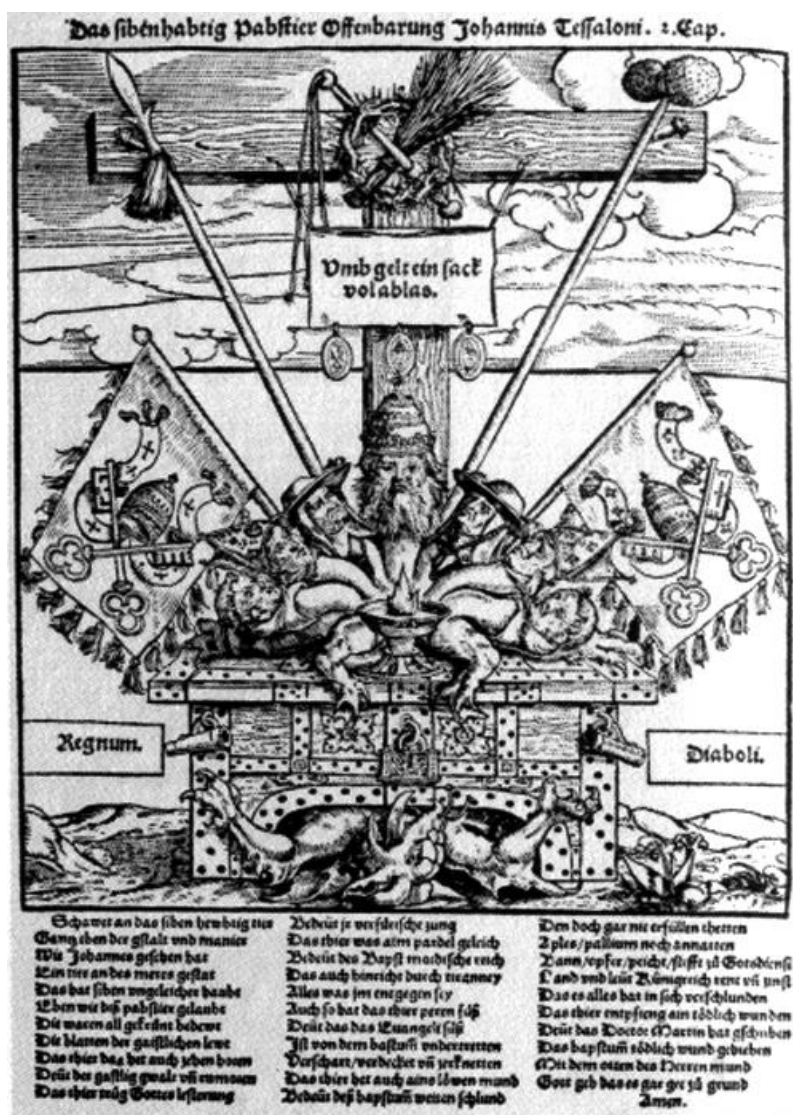
Hans von Kulmbach: Potápajúca sa loď katolíckej cirkvi (drevoryt, Holzschnitt, 1508)

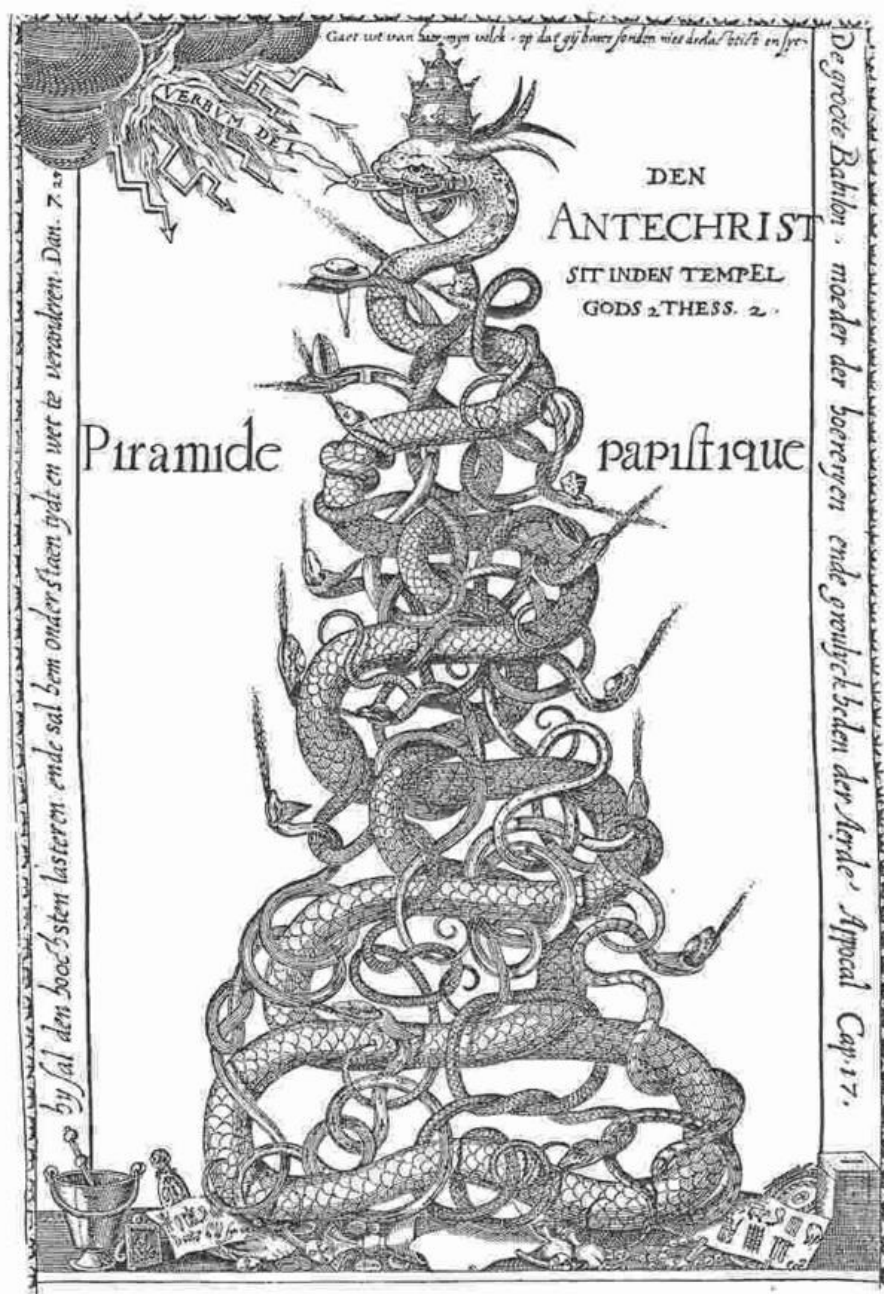
L. Cranach st.: Proti pápežstvu v Ríme, založeného diablom (titulná strana, 1545)

(11,7. Rozlomenie siedmej pečate. Zatrúbenie šiestej poľnice. Zmeranie Božieho chrámu). **Dvaja svedkovia a drak** (Lutherova Nová zmluva, 1545)

Anonym: Sedemhlavá pápežská šelma (drevoryt, 1530)

Pápežská pyramída (satirická rytina, zač. 17.st.)

M. Merian: Pápež (tanec smrti, 1649)

Raffael: Pápež Lev X s kardinálmi (1518-1519)

Tizian: Pápež Pavol III. so svojím vnukom Alessandrom a Ottaviom Farnese (1545-1546)

D. Velázquez: Portrét Inocenta X. (1650)

S. de Piombo: Klement VII. (1526)

C. Maratti: Pápež Klement IX (1669)

Tizian: Portrét pápeža Julia II. (1545-1546)

Tizian: Pápež Pavol III. (1543)

G. Vasari: Pápež Lev X. menuje kardinálov (1556-59)

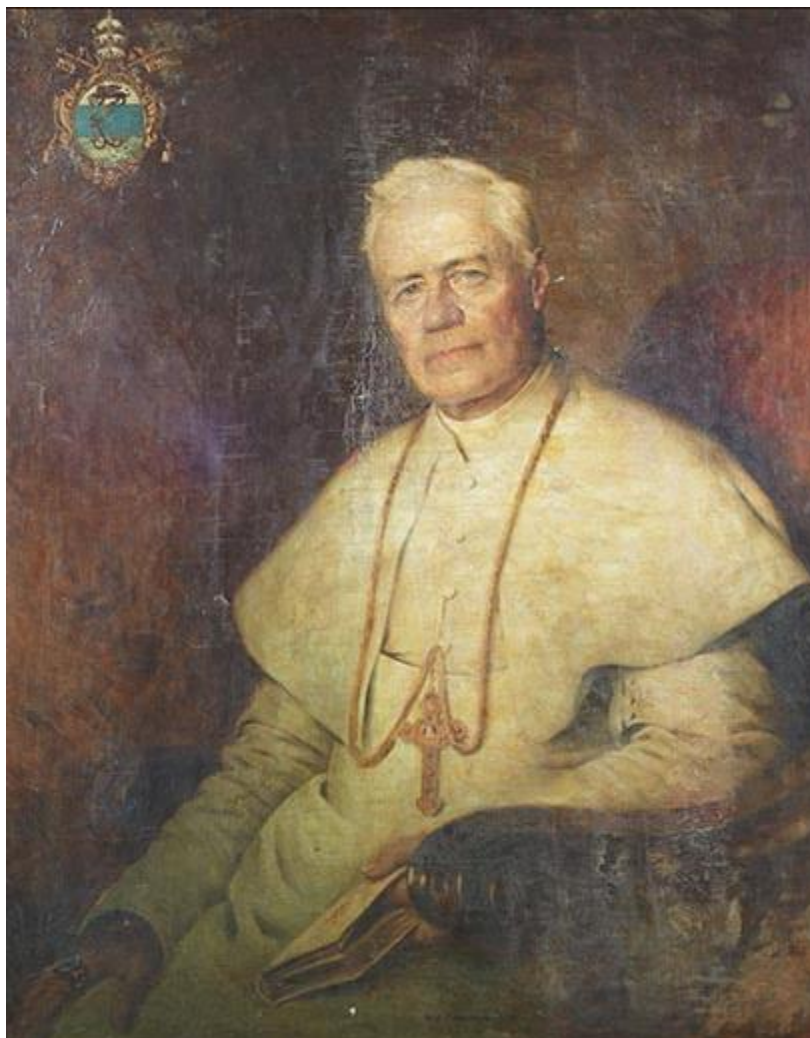
G. Vasari: Katarína Sienská odprevádza pápeža Gregora XI do Ríma 17. januára 1377 (16.st.)

L. J. de Valdés: *Gloriam finis mundi* (memento mori, 1672)

J. Tissot: *Pápež v Jeruzaleme* (1875)

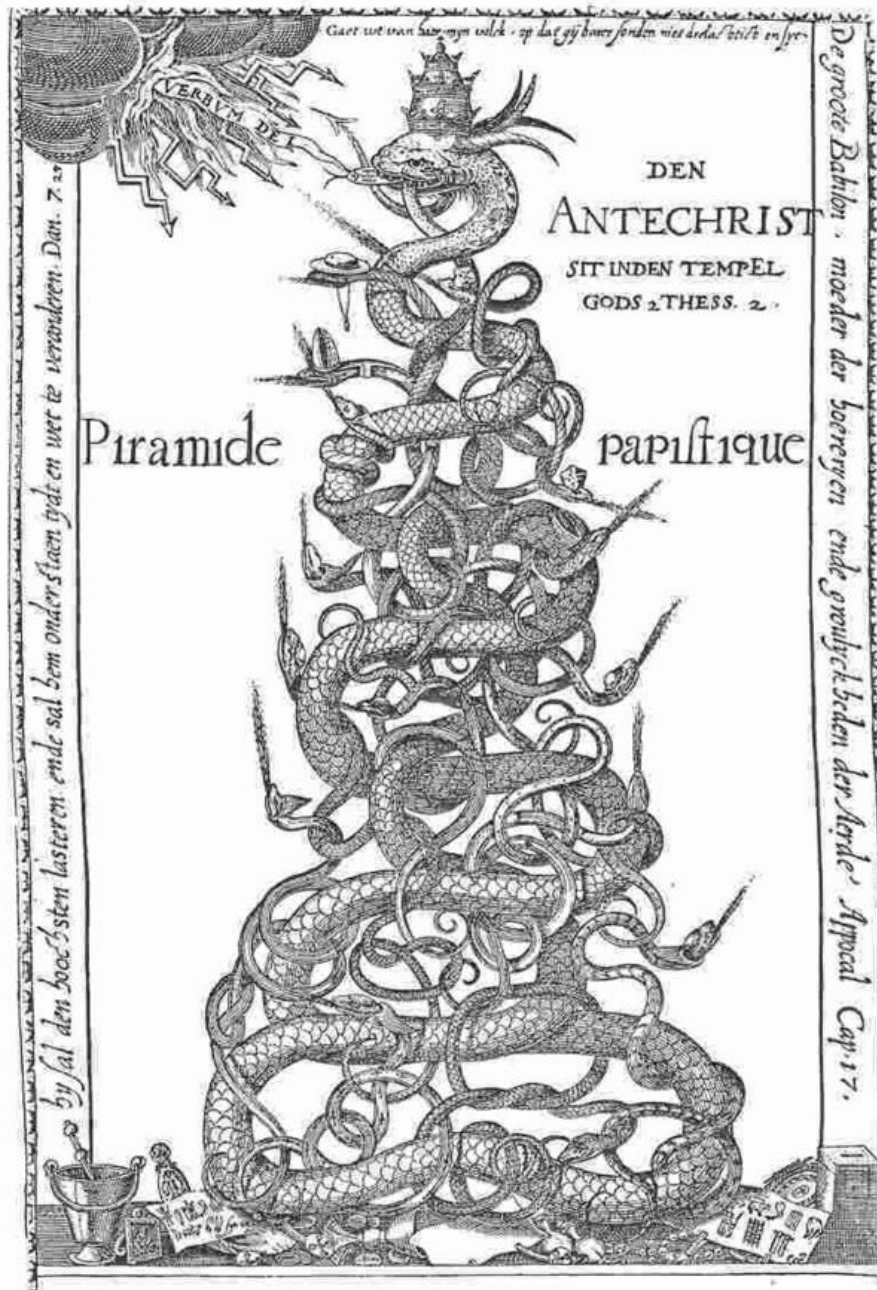

H. J. Thaddeus: Pápež Pius X (1903)

pápežská barla - *barla* s tromi priečnymi brvnami; atribút *apoštola Petra*

pápežská koruna - *tiara*

pápežská pyramída - reformačné *karikatury* úradu pápeža; v podobe drevorytov vychádzali ako *letáky* v tisícových nákladoch a v rôznych variantoch; ich inšpiráciou bola sedemhlavá *šelma zemská* zo *Zjavenia Jána*; prvé sa objavili už v roku 1599; pozri *apokalyptické motívy*

Pápežská pyramída (satirická rytina, zač. 17.st.)

pápežské sídlo - pozri kúria, Vatikán

pápežský erb - pozri kľúče skrížené

pápežský križ - križ pápežský

pápežský prsteň - rybársky prsteň

pápežský znak - pápežský erb

pápežstvo - Malá čl. encyklopédia: podľa cirkevnej vierouky je pápež zástupcom Ježiša Krista na zemi a má v rámci katolíckej cirkvi najvyššiu autoritu; pápežstvo sa formovalo od raného kresťanstva ako biskupstvo mesta Rím s výnimočnou autoritou a právomocou; za zakladateľa pápežstva sa pokladá apoštol Peter, ktorý do Ríma presídlil okolo roku 42 z Jeruzalema a Antiochie (v južnom Turecku); od sv. Petra sa do roku 1986 počíta 267 pápežov a 43 protipápežov; z pápežských majetkov v Ríme a Latii (historické územie v strednom Taliansku v dolnom toku rieky Tibery) sa vytvárali základy pápežského štátu; o pápežský úrad zvädzali od raného stredoveku do 18. storočia boj predné rímske a talianske šľachtické rody; do volieb často zasahovali svojimi kandidátmi panovníci rôznych mocností; v 8. st. sa pápežstvo orientovalo na expanzívnu politiku franskej ríše; pápeži umožnili nástup franskej dynastie Karlovcov, ktorej zakladateľom bol Karol Veľký (†814);

Karlovci ovládli Taliansko a za odmenu pápeži získali Pipinovou *donáciou* v roku 756 zvrchované panstvo v Ríme a v strednom Taliansku; roku 800 podporili pápeži obnovenie titulu rímskeho cisárstva pre franských a roku 962 pre nemeckých kráľov (pozri *rímsko-nemecká ríša*); v dôsledku odlišného vývoja západného a východného kresťanstva, ktorý nastal od 6.storočia (rozkol v 11.storočí) si pápežstvo udržalo autoritu predovšetkým v oblastiach západného kresťanstva; energicky vystupovalo proti miestnym odchýlkam (severné Taliansko, *Veľká Morava*, Írsko, španielske krajiny) a vytváralo západné kresťanstvo s jednotnou rímskou liturgiou a rímskym kanonickým právom; na podporu pápežstva vystupovali mníšske *rády* (od 10.st.*chunyské* hnutie *benediktínov* a v 12.st. hnutie *cisterciánov*); o pápežstvo sa zasadzovali aj stredoveké koncily (najmä 1.-3.lateránsky koncil); na rozdiel od patriarchátov vo východných kresťanských cirkvách sa pápežstvo stalo nezávislým a nadnárodným nábožensko-politickým centrom; boj o nezávislé postavenie cirkvi a súčasne o nadradenosť pápežstva nad svetskou mocou zvädzali pápeži od 2.pol.11.-13.st. boj s rímsko-nemeckými cisármi a zasahovali aj do záležitostí iných štátov (podpora anglického cirkevného politika Thomasa Becketa proti Henrichovi II., biskupa Ondreja proti Premyslovi Otakarovi I. v Čechách ap.); v 13.st. získalo pápežstvo bezprostredný vplyv na celú katolícku cirkev, súčasne sa vytvoril rozsiahly centrálny aparát (kurie) a vytvoril sa fiškálny systém, ktorý zaistil ohromné bohatstvo pápežského štátu; proti kupčeniu s cirkevnými úradmi (simonia) a *odpuškami* sa od 14.st. rozšírila v celej Európe vlna kritiky, ktorá vyvrcholila vo veľkej *schizme* (Jan Hus a *husitské* hnutie v Čechách, a ď.); pokles autority pápežstva viedol na počiatku 15.st. k rozvoju konciliárneho hnutia; jeho stúpenci sa usilovali zaviazat pápeža k pravidelnému zvolávaniu koncilov; tento cieľ nebol dosiahnutý; pápežstvo upevnilo svoju moc v 15.st. v období *renesancie* (pozri *quattrocento*); vtedy prebehla faktická výstavba pápežského štátu; za *reformácie* sa pápežstvo stalo centrom *katolicizmu*; od 17.st., v období rozvoja kapitalistických vzťahov si pápežstvo upevnilo svoju autoritu, politický a diplomatický vplyv; ale nakoľko vystupovalo na strane konzervatívnych síl, stalo sa terčom ostrej kritiky v radoch buržoázie: Francúzsko od 18.st. (*osvietenstvo*, Veľká francúzska revolúcia), Taliansko od 19.st. (pokusy o zjednotenie Talianska); roku 1870 zanikol pápežský štát a z jeho zvyškov bol 1929 *Vatikán*; pozri *schizma*; *kúria*; *Katarína Sienská*

papier - list rôznej hrúbky, štruktúry, farby a veľkosti z *papieroviny*; vynález v Číne počas *dynastie Chan* (vraj sa vynález podaril okolo roku 105 pr.Kr. cisárskemu dvornému úradníkovi Cchaj Lunovi rozdrvením morušového lyka, handier a konope, ktoré zmiešal s vodou na tenkú vláknitú kašu, ktorú dal do formy pripravenej z dreveného rámu a vloženého bambusového pletiva (porovnaj *papier ručný*); vynález v prísnej tajnosti držaný viac ako 1 tis. rokov a do Európy sa dostal cez Orient a severnú Afriku (pozri *hodvábna cesta*, *papier čínsky*); pozri *kartón*, *lepenka*; *velúrový papier*, *kozy*, *japan*, *pergamen*, *šamoá*, *carta azzura*, *diafán*, *diazidový papier*, *umakart*, *formát*, *priesvitka*, *tieňovka*, *vodoznak/vodotlač*; *satínýrka*; *hárok*, *formát*, *holander*; tzv.*kódexy*; *bezpapierová spoločnosť*; *formát*

Baleka: názov odvodený z egyptskej vodnej rastliny *papyrusu*, z ktorej starí Egypťania lisovaním a lepením vyrábali podklad pre písanie; vo výtvarnom umení slúži papier predovšetkým ako *podložka* pre písanie, kresbu, maľbu, tlač, vystrihovánky apod.; ručne čerpaný papier vynašiel r.105 dvorný úradník Tsai Lun, poznala ho však už aj *mayská* a *aztécka kultúra* a niektoré pramene prisudzujú objav papiera aj Arabom; v 6.st. sa papier rozšíril do Kórey, v 7.st. do Japonska, karavánou cestou (pozri *hodvábna cesta*) v 8.st. do arabského sveta, odtiaľ rýchlo prešiel na západ; papier doložený 1100 v Palerme, Janove a Benátkach; v Taliansku založené prvé mlyny na papier (Marc Acona, 1272) a zavedené ďalšie technické vylepšenia (glejenie); ďalšie zakladanie mlynov vo Francúzsku (Troyes, 1338), Nemecku (Norimberg, 1389); v Čechách zavedená výroba počas vlády Karola IV. za účasti talianskych výrobcov; objavom *kníhtlače* sa papier obecné presadil, jeho výroba technicky zdokonaľovaná, v 19.st. manufaktúry na výrobu papiera vystriedané výrobou vo fabrikách; súčasne zlepšené vlastnosti papiera, vyrábané množstvo druhov a *formátov*; význam si uchoval aj *papier ručný*, ktorý sa uplatňoval najmä vo výtvarnom umení; papier slúžil ako podložka na písanie a kresbu, ale od počiatku aj ako materiál na *obaľovanie*; v Číne papier slúžil najprv ako písacia podložka a až v 13.st. sa stal najdôležitejšou podložkou pre maľbu, kresbu a tlač (pozri *literátske maliarstvo*, *kuo-chua*, *tušová maľba*, *čchan-budhistické maliarstvo*; *čínske umenie*); v Európe na papier maľba *glašom* a *akvarelom*, obecnnejšie kreslené od 14.st.; papier používaný aj na *knihy*, *letáky*, voľné *grafické listy*, *hracie karty* apod.; papier sa ukázal byť vhodný aj pre maľbu *temperou*, pre *olejomaľbu* (H.Holbein ml., P.P.Rubens, van Dyck, Rembrandt); postavenie nenahraditeľného umeleckého materiálu si zachoval dodnes

papier akvarelový - špeciálny druh papiera s mierne zrnitým povrchom, pevný, stály, s možnosťou maľby bez vlhčenia a nasledovného napínania; neobsahuje kyseliny; ručný akvarelový papier:

-**ESPORTAZIONE**: robustný, štruktúrovaný povrch, ktorý sa dá gumovať aj vytierať; *lazúry* prijíma bez rozpíjania

-**RICHARD DE BAS**: silný, robustný papier s vláknitou štruktúrou; *lazúry* sa vsakujú do hmoty papiera

-**INDIAN**: silný, schopný odolávať mechanickému namáhaniu; farba sa ľahko otiera, maskovacia kvapalina ide dobre vygumovať

-**UMELECKÝ PAPIER**: pevný a robustný, jemne pijavý, tónovaný do béžovej, *chamois* a *sivej*

-**ARCHES AQUARELLE**: robustný, s jemnou štruktúrou, *lazúry* prijíma s veľkou vsiakavosťou, teplo bielej farby

-**LANA QUARELLE**: štruktúrovaný povrch, farba aj maskovacia kvapalina sa ľahko odstraňuje, dobré prijímanie *lazúr*

-**BUCKINGFORD**: robustný, dobre pijavý, farba sa dá dobre stierať, maskovacia kvapalina sa dá čisto odstrániť; tónovaný

-**SAUNDERS WATERFORD**: stály, pevný; ľahké stieranie farby, gumovanie a odstraňovanie *maskovacej kvapaliny*

papier autografický - *autografický papier*

papier bezdrevný - *bezdrevný papier*

papier bibliový - *bibliový papier*

papier ceninový - *ceninový papier*

papier čínsky - vyrábaný z jemných lykových vlákien papierovníka čínskeho alebo papierovníka kazinockého (Japonsko, Kórea); zhotovoval sa už pred našim letopočtom (pozri *papier*); japonský variant sa nazýva *kozo*; má vlastnosti tkaniny, hustotou, savosťou, štruktúrou, jemnosťou a trvácnosťou vyhovuje najmä *akvarelu*, *tušovej maľbe*; vhodný aj pre *umeleckú grafiku*, v súčasnosti užívaný aj v *reštaurovaní* knižných pamiatok; pozri *papier konopný*

papier grafický - pozri *bezdrevný papier*

papier hodvábný - pozri *prietlač na skle*

papier chagrinový - *papier šagrénový*

papier japonský - pozri *japan*, *kozo*

papier konopný - pozri *konope*

papier kriedový - kvalitná forma *papiera* s vysokým obsahom kriedy, určený na *tlač*; pozri *farba ilustračná*

papiermašé/papier-maché/papírmašé - franc. - "rozdrvený papier"; *papierovina*

papier pastelový - špeciálny papier s rôznym povrchom od zamatového povrchu po hrubý a drsný

CANSON MI-TEINTES: strojový papier, ľahko glejený handrový papier s neutrálnym pH, pomerne jemným povrchom, vhodný pre pastel, kriedu, uhol; tónovaný

INGRES: lisovaný papier; tvrdý, uhladený povrch s neutrálnym pH, vhodný pre uhol, kriedu, tónovaný; pozri *papier veľúrový*

ZAMATOVÝ PAPIER: "*vlneý papier*"; zamatový povrch s možnosťou bohatej matnej maľby, nevhodný pre pastelové tóny, ktoré blednú a strácajú živosť

PIESKOVÝ PAPIER: hrubý povrch, vhodný pre energickú prácu, rýchlo odiera pastelovú tyčinku

SANFIX: hrubý povrch z jemne drveného korku, mierne spevnený podklad, nevyžaduje záverečné *fixovanie*; ideálny pre prácu s *pastelom*

UHLOVÝ PAPIER: lacný druh, vhodný k hrubším pastelovým skicám, pomerne tenký a krehký, pravidelnej štruktúry

papier pigmentový - lat. pigmentum - *farbivo*; silnejší papier pre fotoreprodukciiu; na jednej strane potiahnutý vrstvou želatíny, ktorú možné urobiť citlivou voči svetlu (napr. roztokom dvojchromanu amonného); papier používaný pri niektorých rozmnožovacích postupoch; po osvetlení a vyvolaní je možné pritlačiť túto vrstvu na sito (pri *sietotlačí*) alebo na iný podklad (pri *hlbkotlačí*: kovový valec) a stiahnuť ako obťah; kresba pritom ostane na podkladu; pozri *fotografovanie*

papier pre kresbu - **MANILOVÝ**: všestranne použiteľný; ľahký variant horšej kvality, málo *glejený*, časom žltne; ťažší variant je kvalitnejší; *farebnosť* od bielej po béžovú

BRISTOL: z viacerých vrstiev lepených na seba, hladký povrch, vhodný pre jemnú kresbu aj *perokresbu*

JAPONSKÉ PAPIERE: ručné ryžové papiere, veľmi savé, vhodné pre kresbu, *gvaš*, *akvarel*
INDICKÉ PAPIERE: robustnejšie, podobajú sa na hrubšie *papiere akvarelové*; tónované od bielej po béžovú, výborné pre kresbu mäkkými *médiami* (*uhol*, *lavírovaná kresba*)

papier pre olejomaľbu - silnejší, kvalitný papier impregnovaný roztokom kostného *gleja*, disperzným lepidlom, *akrylovým šepsom* alebo *akrylovým médium*; pozri *akrylová živica*, *disperzia*

papier prietlačový - autografický papier

papier rezaný - rezanie papiera

papier ručný - vyrábaný z *bavlnených* vlákien a *gleja*, rozmiešaných v kadi s vodou; dreveným rámom s drôtenou sieťou preteká *papierovina* a po navrstvení hmoty, odkvapkani vody je hotový *hárok* vyklopený a uhladený vlnenou plstou; má nepravidelné okraje; najlepšie druhy sú vyrábané zo 100% *bavlny*; používaný najmä vo výtvarnom umení (*grafika*, *akvarel*); pozri *filigrán/priesvitka/vodoznak*, *tieňovka*; *kuo-chua*; *papier*

http://www.gymno.edu.sk/vv/graficke_techiky.pdf

holender
sitá – sušenie papieroviny

sušenie hárkov
lisovanie

hácky ručného papiera

papier ryžový - často používaná *podložka* pre techniku *akvarelu*; tvorí ho špirálovito lúpaná a zlepuvaná dreň rastliny *Aralia papyrifera*; jeho najdrahším typom je *cisársky/imperiálny kartón*

papier šagrénový/chagrinový - papier, ktorý svojou hrubšou štruktúrou napodobňuje pôvodný *šagrén*, kožu z oslích alebo konských chrbtov; štruktúra vznikala vtlačovaním tvrdých rastlinných zŕn; používaný v *kníhviazačstve*

papier škrobový - *autografický papier*, opatrený z jednej strany vrstvou škrobu

papier šmirgľový - pozri *šmirgel*

papier večnosti - čínsky staroveký nefritový *náhrobný kameň*; pre svoju zeleň *nefrit* spojený s predstavou *večnosti*

papier velúrový - plstený *papier pastelový* s dlhou vláknitou štruktúrou; býva tónovaný, napr. papier Ingres, van Gelder, Zanders, abriano

papier vlnený - **papier pastelový: ZAMATOVÝ PAPIER**

papierorez - *grafická technika tlače z výšky*: odtláčanie papierovej *koláže*; pozri *tlač z koláže*

papierová koruna - *koruna s antitetickým významom*, určená pre *kacírov*

papierové umenie - pozri *rezaný papier*, *orgiami*, *kusudama*, *vitinanky/vytinanky*, *scherenschnitte*, *kirigami*, *pop-up art*, *ručné práce*

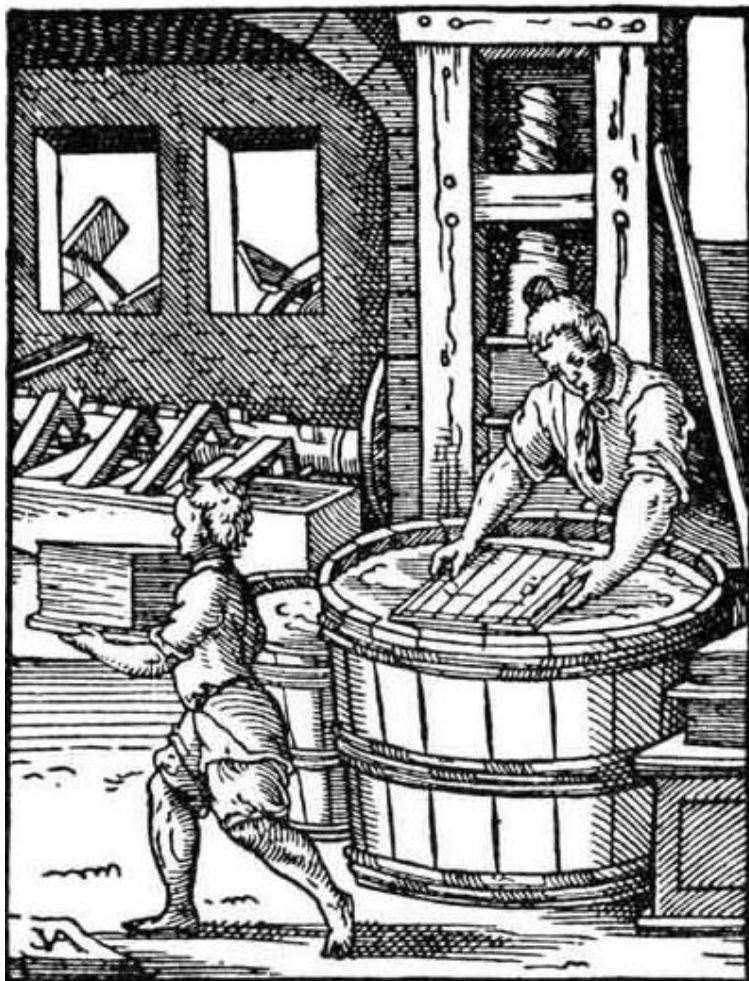
https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Pap%C3%ADrov%C3%A9_um%C4%Bn%C3%AD
https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Paper_art

papierovina/papier-maché/cartapesta - l.hmota z jemných prevažne rastlinných vlákien s prísadami a plnidlami (*kaolín*, masť, sadra apod.); splstená, lepená, sušená, valcovaná a hladená; papierovina pôvodného starovekého čínskeho papiera z *dynastie Chan*: vláknitá kaša z rozdrveného morušového lyka, handier a konope, zmiešaná s vodou, liata do drevenej formy s vloženým bambusovým pletivom; pozri *šamoa*; *umakart*; *maketa*; *materiál*

2.kašírovacia hmota

Baleka: drobné kúsky papierovej *lepenky* a *papiera* rozdrvené vo vode, spájané glejom, sadrou, hlinou, živcou ap.; hmota používaná vo východnej Ázii, najmä v Japonsku (*kašírované sochy* v 8.st.) a thajskom ľudovom umení (*masky*); v Holandsku bola papierovina od 15.st. používaná na odlievanie reliéfov, po rozšírení do ďalších európskych krajín z nej odlievajú aj *busty* (J.A.Houdon); v 19.st. význam papieroviny poklesol a materiál sa stal pre svoju ľahkosť a ľahkú opracovateľnosť iba pomocným materiálom pre kašírované modely sôch, pre vyhotovovanie divadelných dekorácií a reliéfnych architektonických ozdôb; v 20.st. je papier-maché opäť využívané maliarstvom a sochárstvom (C.Gröger); pozri *kalandrovanie*, *kalandier*

Der Papyrer.

J. Amman: Výrobca papiera (drevoryt, 1568)

Ch. Weigel st.: Výrobca papiera (medirytina, 1698)

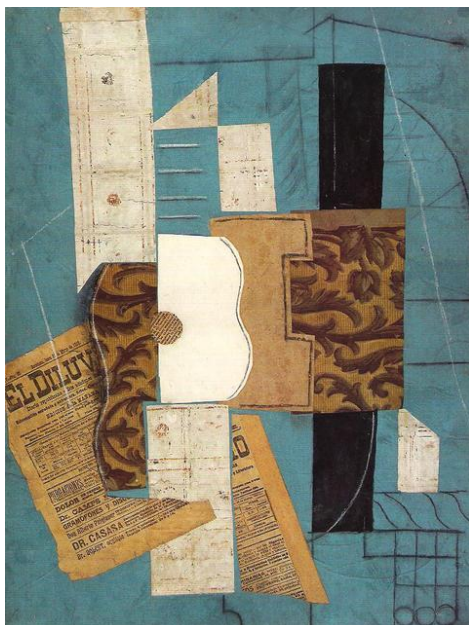
papiroflexia - skladanie papierových skladačiek; pozri *origami*

papiers collés - franc. – „k sebe lepený papier“

-postup nazvaný *G. Braqueom* a *Pablom Picassom*, založený pôvodne na vlepovaní útržkov novín, voskového plátna, tapet, nálepek do obrazov *zátiší* (v štýle druhého *kubistického* obdobia); neskôr Picasso, Braque a Gris využili reliéfnoš priestorovo zloženého papiera a aj iných materiálov (plech, drevo ap.); postup dal podnet na vznik techniky *koláže* a *asambláže*; na rozdiel od *koláže* *nalepený materiál* predstavuje určité objekty

Najväčší maliari: pri práci na tomto diele (*Zátišie s vypletanou stoličkou*) vymyslí novú techniku - *koláž*, ktorú už nie je možné zamieňať s *papiers collés*; v prípade *papiers collés* pracuje umelec výhradne s papierom, dokonca aj v prípade, že ide o jeho rôzne varianty (noviny, imitácia dreva, výkres, tapeta), čiže dodržiava pravidlo rovnorodosti; naproti tomu *koláž* zapojuje do umelcovho diela fragmenty reálneho sveta a vyznačuje sa spájaním

rôznorodých materiálov; z papiers collés vznikli konštrukcie označované ako tzv. *skulpturálne maliarstvo*

P. Picasso: Gitara II. (1913)

papoušek - český výraz pre *papagája*

Papp Ferdinnd Karol - (†1970); slovenský maliar a reštaurátor; študoval na umelecko-priemyselných školách vo Viedni a v Budapešti; Po skončení štúdia sa spočiatku živil ako sakrálny maliar a reštaurátor u firmy Karola Juhariho v Nitre, neskôr spolumajiteľ firmy Papp, Petrikovics a Enhoff v *Piešťanoch*; v povojnovom období pôsobil naďalej ako maliar a predovšetkým reštaurátor; člen ZSVU; dielo: výzdoba kostola v Novej Bani (s K. Juharim 1929), v Mojťáne (s E. Petrikovicsom a E. Massányim 1931), v Považanoch (s E. Petrikovicsom 1943), sv. Štefana kráľa v Piešťanoch (s týmže), v Nesvadoch a vo Veľkých Ripňanoch (s týmže), reštauroval zámok v Haliči pri Lučenci; pozri *slovenskí reštaurátori, slovenskí maliari, slovenskí maliari 20.st.*

http://www.pic-piestany.sk/prakticke-info/osobnosti/detail/?tx_kioscosmotron_pi1%5Bdetail%5D=r95

papradie - pozri *vodník; rastlina*

papradinový kvet - v ľudových predstavách kvet zlatého papradia, bájnej rastliny, ktorá kvitne iba raz za rok, o polnoci na *svätajánsku noc*; verí sa že v sebe skrýva veľkú magickú moc a viera v neho je pravdepodobne veľmi stará a súvisí s letným *slnovratom*; verí sa, že majiteľovi otvorí poklady a tajomstvá sveta, dá mu jasnovideckú schopnosť, schopnosť rozumieť jazyku zvierat, stať sa neviditeľným, mať moc nad nečistými duchmi; ak sa papradinový kvet položí na zámok, ten sa rozpadne; odtrhnúť kvet je však veľmi ťažké, lebo diabol sa všemožne tomu snaží zabrániť a duša človeka je v smrteľnom nebezpečenstve, že príde do pekla; pozri *kupalo (sviatok)*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kapradinov%C3%BD_kv%C4%9Bt

Papus - postava hrbatého šarlatána z *atellánskej frašky*

papyrus - lat. papyrus < gréc. papyros < Egypt. pa-o-uro alebo pa-p-uro – „patriaci kráľovi“

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81>

-šáchor, rastlina rastúca na brehoch *Nílu*; z drene jej stvolov vyrábaný v starom *Egypte* od pol.4. tis.pr.Kr. *papier* (pozri fénické *byblos/biblos*); odtiaľ rozšírený do celého Stredomoria, kde od 6.st. po Kr. nahradil drahý *pergamen*; egyptský *hieroglyf* pre papyrus, vyrastajúci z mýtickej *prabažiny* ako os vesmíru, označoval aj *farbu zelenú* (*Usirev*, boh smrti a zrodenia, sa navracal s týmto

papyrusom v ruke na zem); pozri *ostrakon*, *Knihy mŕtvych*, *palimpsestom*, *Hopej*, *Memnónove kolosy*; *atramentum librarum*; *Bes* (Jordan)

Baleka: najstarší druh papiera, tiež rastlina na jeho výrobu (šáchor papierodarný, symbolická rastlina Egypta); papyrus ako písacia *podložka* v Egypte používaný od 4.tis.pr.Kr. zlepovaním a lisovaním cez seba naprieč položených plátok drene; píše sa naň *atramentom* z vody (pozri *atramentum librarum*), olejových sadzí a *arabskej gummy*, a to po jednej strane; listy sa stáčali do zvitkov, balili do plátna impregnovaného smolou na ochranu proti vlhkosti; papyrus bol vyrábaný až do 14.st., potom nahradený papierom vyrábaným z tkanín

Nový biblický slovník: niektorí sa domnievajú, že názov vznikol odvodením z predpokladaného neskoro egyptského výrazu pa-p-uro (patriaci kráľovi), čo by ukazovalo, že výroba papyrusu bola v grécko-rímskom období kráľovským monopolom; rastlina dosahuje 2-6m dĺžky, zakončená veľkými, roztvorenými zvoncovitými kvetmi; pre krásny tvar sa stala častým motívom v *egyptskom umení* a architektúre; z papyrusu vyrábané laná, sandále, ľahké papyrusové loďky (košík s malým *Mojžišom* pustený po Nile bol tiež z papyrusu); stvolý papyrusu určené na výrobu papiera sa olúpali, rozrezali na menšie kúsky 40-45cm a tie na tenké pásiky, ihneď sa kládli vedľa seba na tvrdú dosku tak, aby okraje pásov mierne presahovali; na ne sa priečne položila druhá vrstva a obidve sa spojili tým, že sa na ne silno tlklo, zrejme palicami; výsledný produkt sa orezal a vyhladil, až vznikol *hárok* svetlého papyrusu, ktorý mal veľkú trvanlivosť, ale časom zožltol; zvyčajne sa najskôr písalo na stranu s vodorovnými vláknami (okrem listov), tzv. recto; zadná strana so zvislými vláknami sa nazýva verso; archy sa pozdĺžne spájali a vytvárali papyrusové zvitky; štandardná dĺžka bola 20 hárkov, ale bolo možné ich podľa potreby odstrihnúť alebo naopak nalepiť ďalšie hácky (pozri *papyrus Harris*); dĺžka a výška papyrusu sa líšila podľa účelu: väčšie veľkosti (maximálne 47cm, väčšinou 35,5cm a 42cm) pre oficiálnu korešpondenciu a účty (s dlhými stĺpcami číslíc); menšie papyrusy (asi 18cm a 20cm, ale často aj menej) na literárne diela (pozri *dielo literárne*); pri používaní papyrusu sa rešpektovali určité konvencie: nakoľko egyptské písmo (pozri *hieroglyf*) sa píše sprava doľava, pisári vždy začínali písať na pravej strane a pokračovali smerom vľavo a potom v horizontálnych riadkoch primeranej dĺžky, ktoré tvorili za sebou idúce "stĺpce" alebo "stránky"; papyrus sa uplatňoval od zač. egyptskej histórie (asi 3tis. pr.Kr.) až do raného islamského obdobia (7.st. aj neskoršie); najstaršie (prázdne zvitky pochádzajú z obdobia I. dynastie a prvé popísané z 5.dynastie (okolo 2500 pr.Kr.); v Egypte 2.a 1.tis.pr.Kr. vyrábané množstvo papyrusu, ktorý však nebol lacný a tak sa často využívali aj zadné strany a prázdne miesta na starých zvitkoch alebo sa starý záznam zmyl; pred koncom 2.tis.pr.Kr. papyrus dovážaný do *Sýrie*, *Palestíny* a zrejme aj ďalej; objav gréckych papyrusov v Egypte mal veľký význam pre štúdium *Nového zákona*; všetky jeho dôležité časti napísané na papyrusových zvitkoch (sú dôkazom, že egyptské kresťanské spoločenstvá vyvinuli *kódexovú* formu oveľa skôr ako ostatný rímsky svet (zvitky nahrádzané papyrusovými kódexmi až od 3.st.po Kr.); s rastúcou potrebou väčšieho množstva kópií *Evanjelia* a *epištoly* sa začali viacej používať *kódexy* (obdobné usporiadanie stránok ako u dnešnej knihy); zoznam najvýznamnejších papyrusov vydal K.Aland 1976 a obsahuje viac ako 241 hesiel (z toho 68 novozákonných textov)

Zamarovský: rastlina bohyne *Wadjet* a symbol *Dolného Egypta*; v egyptskom kulte rastlín a stromov bol vo väčšej vážnosti ako *palma*; spolu s *lotosom* zaujímal jedno z najvýznamnejších miest; jeho *farba zelená* symbolizovala mladosť a sviežosť > jeho bielymi kvetmi sa zdobili milenci, *žezlo* z jeho stoniek v rukách bohýň a bohov (pozri *egyptskí bohovia*) malo čarovnú moc; papyrus podľa egyptských mýtov vyrástol z tela bohyne *Wadjet*, ktorá bola stelesnenou *kobrou* a ochrankyňou Dolného Egypta; pre vzťah k tejto bohyni sa stal papyrus erbovou rastlinou Dolného Egypta a spolu s *lotosom* často používaný dekoratívny znak obidvoch krajín Egypta; na papyrus sa písalo sitinovým štetcom (sitina - rastlina; pozri *halfa*) alebo prirezanou stonkou trstiny; normálny text býval čierny, nadpisy a záhlavia odlišované červenou farbou; na čierny text používaná farba zo sadzí spojených tekutým pojivom, na červený farba z okrového prášku; pisári pri písaní sedeli a papyrus mali položený na napnutej suknici, ktorá im slúžila ako písací stôl; po egyptsky sa volal papyrus *čufi*, dnešný názov pochádza z gréckeho *papyros*, ktorý vznikol z egyptského *papuro* ("patriaci kráľovi"; v ptolemaiovských časoch jeho výroba kráľovským monopolom; Ptolemaiovcí *helenistickou* dynastiou macedónskeho pôvodu, vládnuco v Egypte)

Lurker v súvislosti s heslom *zátišie*: papyrus bol symbolom boha *Thovta*

Papyrus Bilands - papyrusový fragment ako jedna z predlôh *biblického* textu, pochádzajúci z 125 pr.Kr.; pozri *Nový zákon* (Baleka); *Kumránske zvitky*

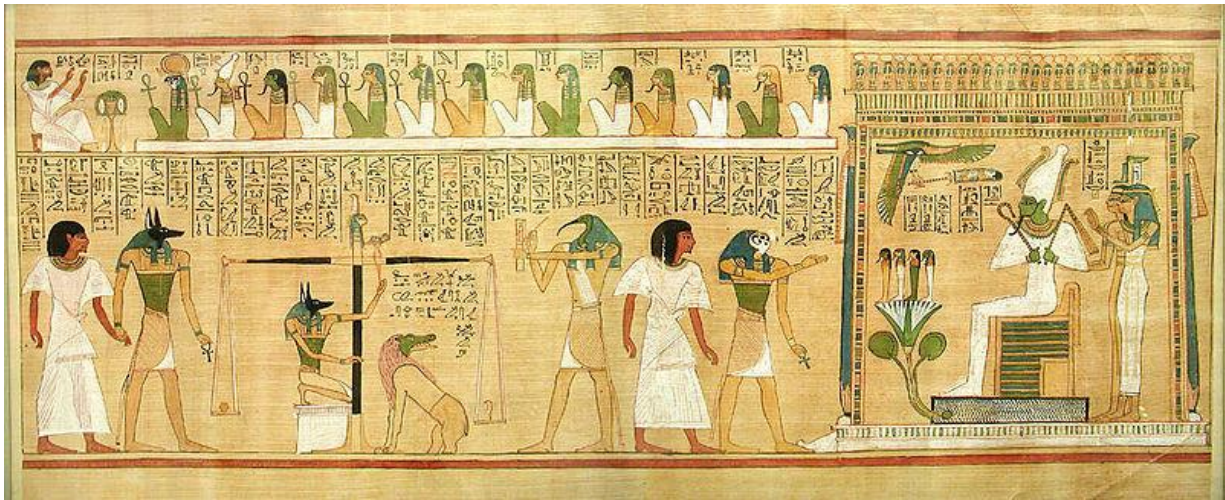
Papyrus Ebersov - *Ebersov papyrus*

Papyrus Fajjúmsky - *Fajjúmsky papyrus*

Papyrus Harris - najdlhší známy papyrusový zvitok (asi 1160 pr.Kr., obdobie Ramessa IV.) uložený v *British museum* v Londýne; jeho dĺžka presahuje 40m

Papyrus Hunefer - kópia *Knihy mŕtvych* z 19.dynastie; pôvodne to meral 5,50 m dlhé, šírka 39 cm ; v súčasnej dobe rozdelený do ôsmich častí na účely ochrany; uchovávaný v *British Museu* v Londýne

http://fr.wikipedia.org/wiki/Papyrus_de_Hounefer

Váženie srdca pisára Hunefera (Papyrus Hunefer, 19.dynastia, 1310 pr.Kr.)

Papyrus Chestera Beattyho IV. - papyrus pochádzajúci z 19.dynastie (pozri *Egypt*); zbožštený stavitel' prvej pyramidy *Imhotep* je na nej označený ako jeden z najväčších mudrcov, čo znamenalo, že bol súčasne *veštcou* aj *lekárom*

Papyrus Leydenov - pozri *papyrasy magické, alchýmia*

Papyrus Nash - hebrejský papyrus z Vádí Murabba'at pri Mŕtvom mori s pomerne zachovalým textom *Desatora* (pozri *Dekalog*); do 1947, pred objavom *Kumránskych zvitkov*, platil tento papyrus za najstarší existujúci biblický hebrejský rukopis (datovaný do 2.st.pr.Kr.); pozri *Židia, Hebreji, judaizmus, eseji*

Papyrus Rhindov - staroegyptský papyrus asi z 17.st.pr.Kr., obsahujúci rozpravu o zlomkoch a lineárnych rovniciach o jednej neznámej

Papyrus Stockholmský - pozri *alchýmia*

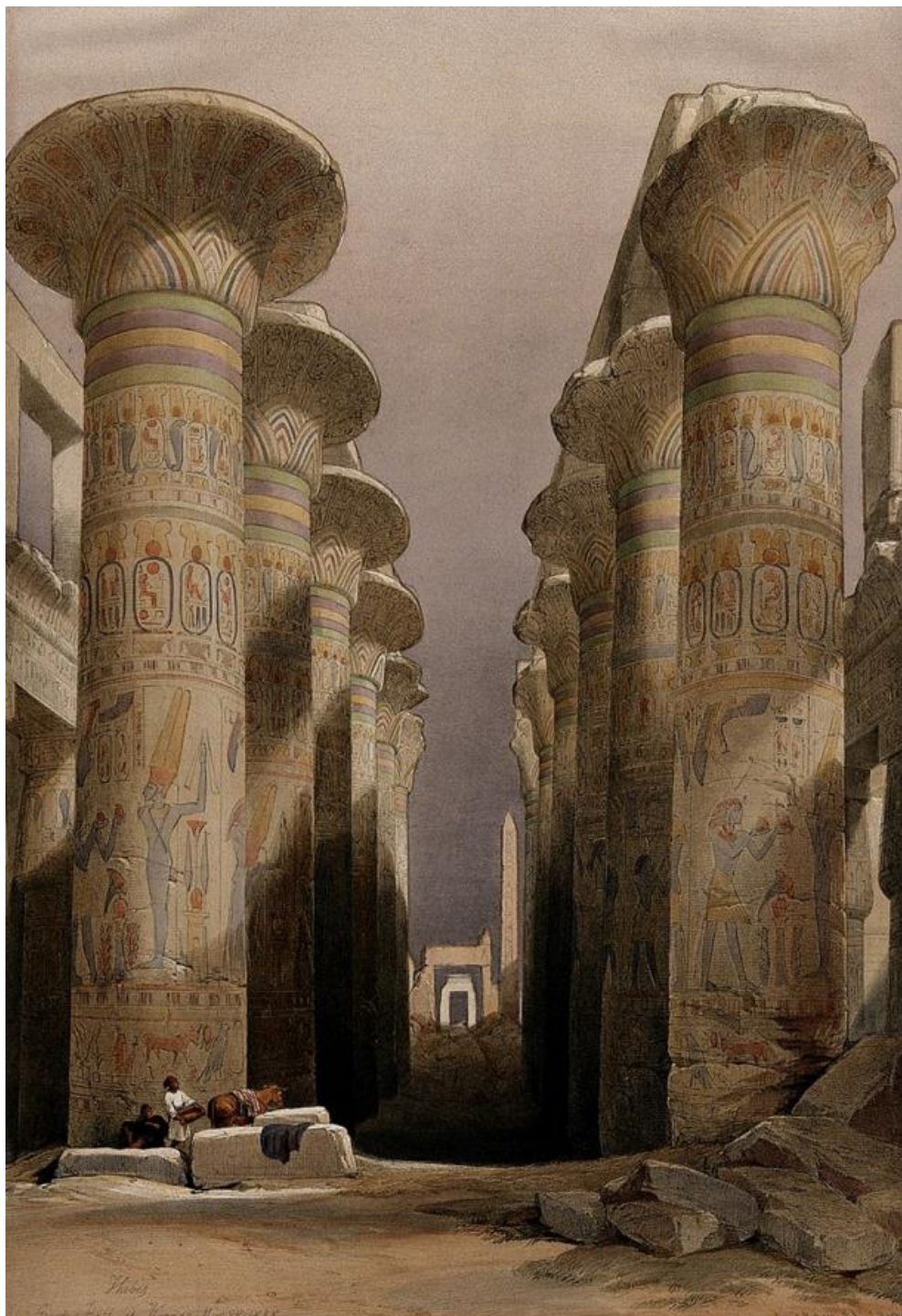
papyrus Turínsky - najstaršia známa *mapa*, na ktorej je zakreslený plán egyptskej *zlatej bane* z roku 1320 pr.Kr.

papyrus Westcartov - *Westcartov papyrus*

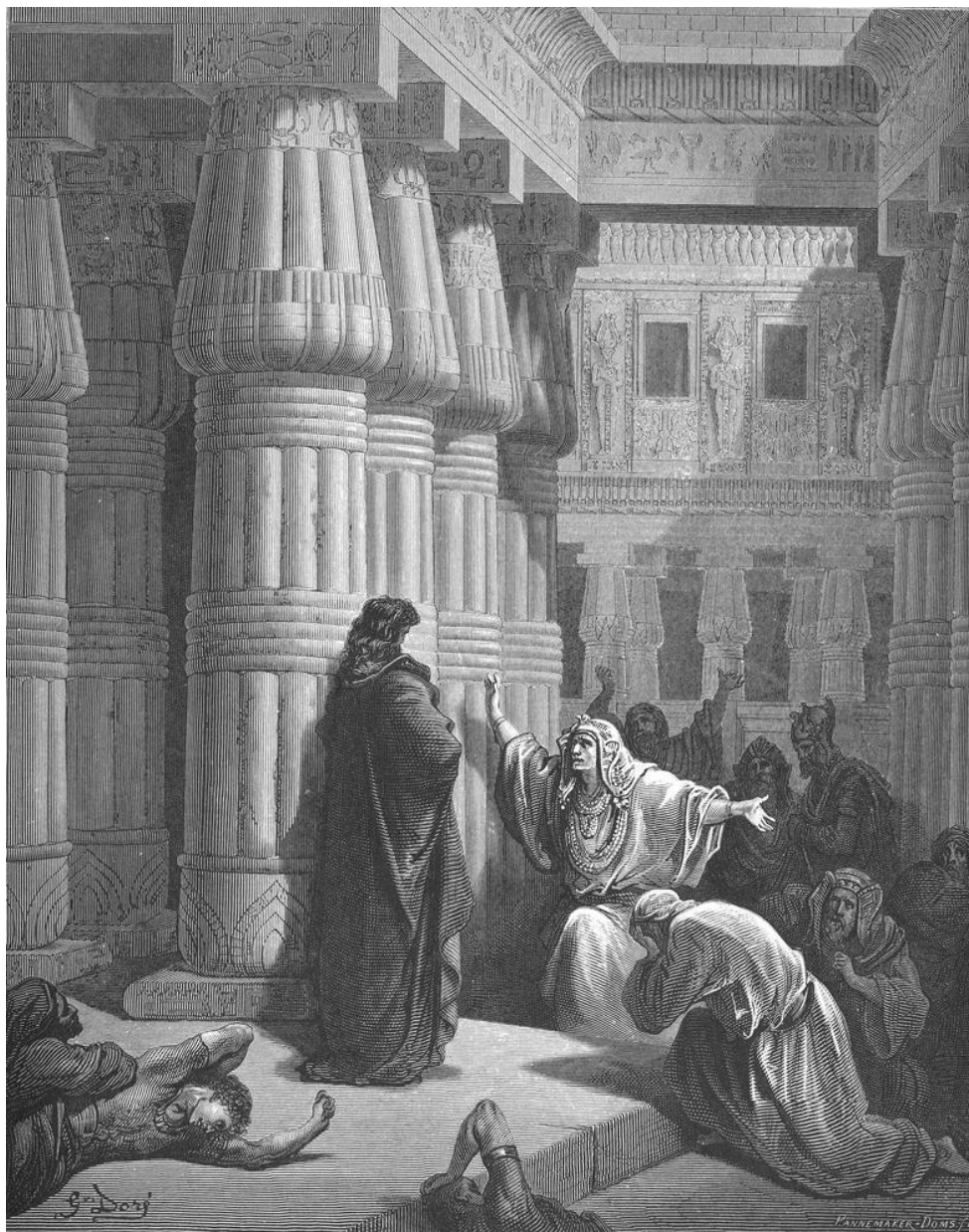
papyrusová hlavica - *hlavica papyrusová*

papyrusový stĺp - *egyptský stĺp*, menej častý ako *lotosový stĺp*; s *hlavicou* vo tvare *papyrusu*; pozor! *hlavicu papyrusovú* mal aj *korintský stĺp* (*grécke antické umenie*)

Baleka: egyptský typ hore sa ľahko zužujúceho stĺpu s *hlavicou* uzatvoreného alebo otvoreného papyrusového kvetu; *driek* sa javí ako rastlinný stvol alebo *zväzok stvolov* (porovnaj *zväzkový stĺp*); je významovým prvkom, upomína napr. na *kozmogonickú* predstavu *prabažiny* (pozri *papyrus*); pozri *egyptský chrám* (Dudák)

L. Haghe podľa D. Roberts: Piliere Karnaku. Théby (farebná litografia, 1846)

G. Doré: Egypťania prosia Mojžiša, aby odišiel (drevoryt, 1866)

papyrusový zvitok - pozri *Sia*

papyrasy magické - www v súvislosti s heslom *Abraxas*: mágia papyrusov je rovnakého charakteru ako pri tzv. *Abraxových kameňoch*; sú na nich nápisy ako „Iao sabaoth, Adonai Abraxas...“; židovskí patriarchovia sú niekedy vzývaní ako božstvá (pozri etymológia mena *Abraham*), čomu napomáha skutočnosť, že v skupine mien Iacoubia, Iasabaoth, Adonai, Abraxas sa zdajú byť korene slov Iakob a Ya; *Leydenov papyrus* odporúča, aby nasledovné vzývanie bolo prednášané k Mesiacu: „Hľa! Sax, Amun, Sax, Abraxas, Ty si mesiac, hlavná z hviezd (odkaz na lunárne božstvo), vytvoril si je, počúvaš veci, ktoré som povedal, vystupujte (slová) z mojich úst, (aby) ste mňa samého odhalili, aby mi ako Thana, Thanatha, inak toto je správne meno i, toto je moje správne meno“; magické slovo „Ablathanalba“, ktoré znie v gréčtine rovnako spredu ako zozadu, sa objavuje aj na tzv. *Abraxových kameňoch*; zvyčajne sa pripúšťa, že je odvodené z *aramejčiny* a znamená „Ty si náš Otec“ (hebr. את לן אב)